

Tocqueville deel 1

Theo Meereboer
&
Petra Bolhuis

Maieutiek 2016 college-9

Waarheidsvinding en democratie

- Effecten van
  - Concurrentie t.b.v. welvaart
  - Patriottisme
  - Rol van de pers
  - Rol van geld
  - Rol van de meerderheid
  - Media vandaag de dag
  - Voorbij waarheid en leugen; de *bullshitter*

Maieutiek 2016 Tocqueville college-9

Concurrentie

- Of het nu gaat over literatuur, poëzie, wetenschap of kranten, het opvallende basis kenmerk van alle Amerikaanse inspanning is gelegen in concurrentie tussen gelijken gericht op materiele welstand.
- Iedereen is arm geweest en wil behouden en meer vergaren en dat gaat ten koste van de aandacht voor het lange termijn eigenbelang en de res publica.

Maieutiek 2016 Tocqueville college-9

Geen gebruik van de vrijheid van meningsuiting

- “in geval van twijfel klampen de mensen zich uiteindelijk alleen vast aan hun instincten en materiële belangen, die naar hun aard heel wat zichtbaarder, tastbaarder en permanenters zijn dan meningen.” (207)
- De vrijheid van meningsuiting wordt vooral beperkt door het in de smaak willen en moeten vallen bij de meerderheid.

Maieutiek 2016 Tocqueville college-9

Patriotisme

“Er is niets zo hinderlijk in het dagelijks leven als dit lichtgeraakt patriottisme van de Amerikanen. De vreemdeling wil heus wel veel dingen in hun land prijzen, maar soms wil hij ook wel eens iets mogen afkeuren, en dat recht ontzegt men hem volledig.

Amerika is dus een land van vrijheid, waar, om niemand te kwetsen, de vreemdeling niet vrijelijk mag spreken, noch over particulieren, noch over de staat, noch over de bestuurden, noch over de bestuurders, noch over staatsondernemingen, noch over particuliere ondernemingen; over niets uiteindelijk van wat men er aantreft, behalve misschien over het klimaat en de bodem, hoewel er ook nog wel Amerikanen te vinden zijn die deze twee zaken willen verdedigen als hadden zij aan de schepping ervan zelf meegewerkt.” (258)

Maieutiek 2016 Tocqueville college-9

Ken uzelf

- “Het geringste verwijt kwetst haar, de minste pikante waarheid brengt haar buiten zinnen, en men moet alles prijzen: van haar taalgebruik tot haar meest solide deugden. Geen enkele schrijver, hoe beroemd ook, kan zich onttrekken aan deze verplichting om zijn medeburgers te bewieroken. De meerderheid leeft dus in een permanente staat van zelf aanbedding; alleen dankzij vreemdelingen of hun eigen ervaring krijgen de Amerikanen oog voor bepaalde waarheden.” (278)

Maieutiek 2016 Tocqueville college-9

De pers

“De meest verlichte Amerikanen wijten de geringe macht van de pers aan deze ongelofelijke verspreiding van haar krachten: het is een axioma van de politieke wetenschap in de Verenigde Staten dat de effecten van kranten alleen geneutraliseerd kunnen worden door hun aantal te verveelvoudigen. Ik kan me niet voorstellen dat een zo evidente waarheid bij ons nog niet meer gemeengoed is geworden.” (204)

Maar ook

“ In de Verenigde Staten heeft elke krant apart weinig macht, maar de periodieke pers is, na het volk, de eerste der machten. Dat meningen die onder invloed van de persvrijheid in de Verenigde Staten worden gevormd, dikwijls hardnekkiger zijn dan meningen die elders onder de invloed van de censuur tot stand komen.” (205)

Maieutiek 2016 Tocqueville college-9

Wie betaalt bepaalt

- Vandaag de dag wordt onafhankelijke nieuwsgaring steeds moeilijker. Ook kwaliteitskranten moeten hun lezers zien vast te houden.
- Media wordt (ook) aangestuurd door geld; jonge mensen die voor advertentie-inkomsten newsfeeds geven over Trump of Clinton.

Maieutiek 2016 Tocqueville college-9

Nieuws en nep-nieuws

- **'Duizenden dollars voor jongeren in Macedonië voor verspreiden nepnieuws'**
- Jongeren in Macedonië verdienen duizenden dollars door op internet nepnieuws over de Amerikaanse verkiezingen te verspreiden die Donald Trump in de kaart speelt, [blijkt uit onderzoek van nieuwswebsite BuzzFeed](#). De jongeren hebben zo'n 140 sites gebouwd, die eruit zien als nieuwsmedia. Ze verspreiden hun artikelen via Facebook en zodra een gebruiker op de website terecht komt, verdienen de jongeren geld.

Maieutiek 2016 Tocqueville college-9

Persvrijheid hoort bij democratie

- “Op het gebied van de pers is er dus echt geen middenweg tussen slaafsheid en onwelvoeglijkheid. Om de onschatbare vruchten van de persvrijheid te kunnen plukken, moet men zich weten te onderwerpen aan het onvermijdelijke kwaad dat zij veroorzaakt. Het ene wel willen, maar het andere niet accepteren, is een van die illusies waarmee zieke naties zich gewoonlijk in slaap sussen, terwijl zij, vermoeid door de strijd en uitgeput door de inspanningen, zoeken naar middelen om op dezelfde bodem vijandelijke meningen en tegengestelde principes naast elkaar te laten bestaan.”(202)

Maieutiek 2016 Tocqueville college-9

Geen tijd voor en geen zin in moeilijk

- Er is geen tijd voor verdieping omdat iedereen bezig is met welstand, maar men heeft er ook geen oog voor. Men wil in alles snel resultaat, niet te moeilijk en niet te abstract. Elke denkspanning moet nuttig zijn.
- “Terwijl aristocratische naties niet voldoende gebruikmaken van algemene ideeën en daarvoor dikwijls een ondoordacht misprijzen aan de dag leggen, zijn democratische volken daarentegen altijd bereid dergelijke ideeën te misbruiken en er zonder terughoudendheid in vuur en vlam voor te raken.”(457)

Maieutiek 2016 Tocqueville college-9

Democratie en het gevaar van willekeur

- Over functionarissen; “Met de opvattingen van het grootste aantal achter zich en gesterkt door zijn medewerking, veroorloven zij zich dingen waarover een Europeaan, die toch wel gewend is aan het schouwspel van de willekeur, zich nog verbaast. Zo leidt de vrijheid tot gewoonten die haar ooit fataal kunnen worden.”(276)

Maieutiek 2016 Tocqueville college-9

Waarheid en leugen

- “I had my tonsils out and was in the Evelyn Nursing Home feeling sorry for myself. Wittgenstein called. I croaked: I feel just like a dog that has been run over. He was disgusted: You don't know what a dog that has been run over feels like.” (Frankfurt)
- Het gaat niet om de leugen, maar om het feit dat het Fania Pascal niet kan schelen of het klopt. Dát stoort Wittgenstein.

Maieutiek 2016 Tocqueville college-9

Waarheid en leugen

- “The fact about himself that the bullshitter hides, on the other hand, is that the truth-values of his statements are of no central interest to him; what we are not to understand is that his intention is neither to report the truth nor to conceal it. This does not mean that his speech is anarchically impulsive, but that the motive guiding and controlling it is unconcerned with how the things about which he speaks truly are.” (Frankfurt)

Maieutiek 2016 Tocqueville college-9

Waarheid en leugen voorbij

- “Someone who lies and someone who tells the truth are playing on opposite sides, so to speak, in the same game. Each responds to the facts as he understands them, although the response of the one is guided by the authority of the truth, while the response of the other defies that authority and refuses to meet its demands. The bullshitter ignores these demands altogether. He does not reject the authority of the truth, as the liar does, and oppose himself to it. He pays no attention to it at all. By virtue of this, bullshit is a greater enemy of the truth than lies are.” (Frankfurt)

Maieutiek 2016 Tocqueville college-9

Wat brengt de *bullshitter* de meerderheid?

- De *bullshitter* doorkruist alle ingewikkelde en trage besluitvorming waar de democratie bol van staat.
- Hij prikt de pogingen van andere politici om de meerderheid te paaien door als onechte verkiezingspraat.
- “De *bullshitter* is namelijk bij uitstek in staat te zijn wat een flink deel van de kiezers in westerse samenlevingen verlangt van zijn politici: **authentiek, dominant en autoritair.**” (Wijnberg)

Maieutiek 2016 Tocqueville college-9

De *bullshitter* heeft de macht van het moment

- Wie het niet uitmaakt of iets waar of consistent is, is in het moment meer authentiek. (authentiek)
- Wie het niet uitmaakt of iets klopt is slagvaardiger in het debat. (dominant)
- Wie het niet uitmaakt of iets waar is kan (tegen het recht en de rede in) dreigen naar iedereen die zegt dat hij ongelijk heeft. (autoritair)

Maieutiek 2016 Tocqueville college-9

Verweer tegen de *bullshitter*

- Rationele argumenten?
- Hogere waarden?
- Moraal?
- Nihilisme is gebrek aan eenheid, waarheid en waarden.
- Het cynisme gaat uit van dit gebrek, maar biedt geen alternatief.
- Het alternatief van Trump slaat aan bij een grote groep in Amerika en ligt in het verlengde van wat Tocqueville beschrijft als de politics of the households en een gebrek aan esprit public.

Maieutiek 2016 Tocqueville college-9